

Studieplan

Spesialpedagogikk 1

2012/13

Spesialpedagogikk 1,

Generell innføring i spesialpedagogiske emner

Emnenivå

SPESPED***: Generell innføring i spesialpedagogiske emner

A general introduction to the field of Special Education

Undervisning: Høst: 30 Stp heltid

Undervisningsspråk: Norsk

Studiepoeng: 30 stp.

Karakter: Bokstavkarakter (A-F)

Obl. aktiviteter/ arbeidskrav: Feltstudium, praksis, fordypningsoppgave.

Obligatorisk frammøte (60 %)

Opptakskrav?: Opptaksgrunnlaget til spesialpedagogikk I er bachelorgrad med fordypning i pedagogikk, eller fullført førskolelærerutdanning eller tre første år av allmennlærerutdanning, bachelorgrad med 1-årig praktisk-pedagogisk utdanning eller tilsvarende.

Læringsutbytte:

Studenten skal gjennom studiet utvikle kunnskap, ferdigheter og kompetanse som gjør at studenten:

- har omfattende kunnskap om rettigheter, ansvar, hjelpeapparat og muligheter som gjelder barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres familier
- har grundig kunnskap om ulike funksjonsnedsettelse og samspills- og lærevansker som kan oppstå i tilknytning til disse
- har kunnskap om og praktiske ferdigheter i forhold til didaktisk planlegging, tilrettelegging, gjennomføring og vurdering av spesialpedagogiske tiltak for barn og unge som trenger særskilt hjelp og støtte
- har grundig kunnskap om samarbeidsforhold som gjelder barn med særskilte behov og deres familier, kolleger, andre faggrupper og institusjoner
- har gode ferdigheter når det gjelder planarbeid og rapportering
- har videreutviklet etisk bevissthet i arbeid med barn, unge og voksne med funksjonsnedsettelse og deres foresatte og andre samarbeidsparter
- har kunnskap om forskningsmetoder
- har videreutviklet respekt for vitenskapelige og profesjonsetiske verdier

Faglig innhold:

Studiet skal ivareta en breddeorientering innen det spesialpedagogiske arbeidsfeltet. Studiet er inndelt i fire tema.

Tema 1:

Administrative og organisatoriske perspektiv på tiltak for barn med funksjonsnedsettelse

- Ansvar, rettigheter og muligheter som gjelder barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres familier
- Aktuelle etater, hjelpe- og veiledningsinstitusjoner i det offentlige nettverk og aktuelle hjelpe- og læremidler

- Hjelpeinstanser, tverrfaglig og tverretatlig samarbeid
- Etiske utfordringer
- Spesialpedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid (FoU)

Tema 2:

Funksjonsnedsettelse og lærevansker

- Utviklingshemning og vansker innen autismespekteret
- Sosiale og emosjonelle vansker
- Syns- og hørselsvansker
- Sansemotoriske vansker
- Språk- og kommunikasjonsvansker
- Lese- og skrivevansker
- Omsorgssvikt og seksuelle overgrep mot barn

Tema 3:

Pedagogiske tilnæringsmåter med sikte på barn som trenger særskilt hjelp og støtte

- Didaktisk planlegging, tilrettelegging, gjennomføring og vurdering av pedagogiske hjelpetiltak bl.a. med fokus på Individuell plan og Individuell opplæringsplan
- Lek i spesialpedagogisk arbeid
- Spesialpedagogisk utviklingsarbeid

Tema 4:

Samarbeid og forebygging

- Forebygging
- Individ- og systemrettede tiltak
- Relasjoner og behov i familier med barn som trenger særskilt hjelp og støtte

Kursmaterieill:

Til emnet er det knyttet et pensum på ca. 2000 sider.

Læringsformer og aktiviteter:

Undervisningsform vil være en kombinasjon av forelesninger, seminarer, diskusjoner, ekskursionsjoner, muntlige framlegg, praksis og veiledning.

Obligatoriske oppgaver (arbeidskrav)

- To ukers veiledet praksis (45 arbeidstimer) og praksisrapport
- Feltstudium gjennomført i det offentlige eller frivillige hjelpe- og støtteapparat
- Individuell fordypningsoppgave

Det er obligatorisk frammøte til undervisning (minimum 70 % tilstedeværelse)

Vurderingsform:

Individuell, skriftlig 6 timers eksamen.

Pensum

Pensum som har vært brukt ved tidligere avlagte eksamener i et fag eller emne kan ikke være pensum ved senere eksamener. Studentene må vurdere pensumlisten i forhold til tidligere avlagte eksamener og kontakte faglærerne for å få forslag til annen pensumlitteratur dersom de finner pensumlitteratur som er brukt ved tidligere avlagte eksamener.

Litteraturen er sortert under de fire temaområdene. En del av litteraturen er relevant under flere av temaene. Studentene får forslag til supplerende litteratur i løpet av undervisningen.

Tema 1: Administrative og organisatoriske perspektiv på tiltak for barn med funksjonsnedsettelse

Arnesen, A-L. (2012). "Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser – en innledning". I Arnesen, A-L. (red.) *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. Oslo: Universitetsforlaget (s. 13-30)

Befring, E. (2012). *Spesialpedagogikk: historisk framvekst, ansvarsoppgaver, forståelsesmåter og nye perspektiver*. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Forlag as. (s. 33-57)

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget. Kap. 1, 2.

Groven, B. (2012). *Spesialpedagogen i endringstider*. Oslo: Universitetsforlaget. Kap. 1 og 7.

Helland, S. (2012). *Spesialpedagogikk og tilbud i barnehagen*. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 594-609)

Høstmælingen, N, Kjørholt, E.S. og Sandberg, K. (red.2012). *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap 1, 2 og 10)

Nilsen, V. (2008). *Tiltaksmodeller med utgangspunkt i førstelinjetjeneste og andrelinjetjeneste*. I: Haugen, R. (red.). *Barn og unges læringsmiljø 3 – med vekt på sosiale og emosjonelle vansker*. Kristiansand: Høyskoleforlaget. (s. 189-228)

Reindal, S. M. (2012). *Spesialpedagogikk: Etiske problemstillinger og teorier*. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 92-106)

Tveit, A.D. (2012). "Ja takk, begge deler". PPT´s individ- og systemrettede arbeid i barnehagen". I *Spesialpedagogikk* nr. 04/2012, s. 43-56. (s. 43-54)

Tema 2: Funksjonshemninger og lærevansker

Befring, E. og Duesund, L. (2012). *Relasjonsvansker. Psykososial problematferd*. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 448-468)

Falkenberg, E. S. & Kvam, M. H. (2012). *Hørselshemning og audiopedagogikk i et tverrfaglig perspektiv*. I: Befring, E. og Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 426-444)

Gomnæs, U.T. og Rognhaug, B. (2012) *Utviklingshemning - mangfold og lærehemning I*: Befring, E. og Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 385-404)

Hagtvedt, B. (2004). *Språkstimulering. Tale og skrift i førskolealder*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (Del 1 s. 11-197)

- Haugen, R. (2008). Hva er sosiale og emosjonelle vansker? I: Haugen, R. (red.) *Barn og unges læringsmiljø 3 – med vekt på sosiale og emosjonelle vansker*. Kristiansand: Høyskoleforlaget. (s. 15-42)
- Haugen, R. (2008). Risikofaktorer versus beskyttelsesfaktorer. I: Haugen, R. (red.). *Barn og unges læringsmiljø 3 – med vekt på sosiale og emosjonelle vansker*. Kristiansand: Høyskoleforlaget. (s. 44-72)
- Kvelling, Ø. (2010). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk. (kap. 10)
- Larsen, T. & Wilhelmsen, G. B. (2012). Synsvansker – aspekter ved læring og utvikling. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 408-423)
- Lyster, S. A. H. og Frost, J. (2012). Lese- og skriveopplæring på språklig grunnlag. Forebygging av vansker og tiltak for elever med spesielle behov. I: *Befring, E. og Tangen, R. (red.). Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 341-365)
- Martinsen, H & Tellevik, J. M. (2012). Autisme – en spesialpedagogisk utfordring I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 485-500)
- Morken, I. (2012). Migrasjonsrelaterte lærevansker. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 522-538)
- Ogden, T. (2009). Sosial kompetanse og problematferd i skolen. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. (kap. 1 og 2, s. 13-65)
- Rye, H. (2007). *Barn med spesielle behov. Et relasjonsorientert perspektiv*. Oslo: Gyldendal akademisk. (Kap. 1,2,3,4)
- Rygvold, A. L.(2012). Språkvansker hos barn. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk (s. 323-337)
- Rønhovde, L. I. (2004). *Kan de ikke bare ta seg sammen Om barn og unge med ADHD og Tourettes syndrom*. (2. utgave) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. (kap. 2, 3, 8, 82 s.)
- Sigstad, H.M.H. (2012). Sjeldne funksjonsvansker. I: Befring, E. og Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 470-482)

Tema 3: Pedagogiske tilnæringsmåter i arbeid med barn som trenger særskilt hjelp og støtte

- Corneliussen, B. & Skjærseth, T. (2004). Blinde småbarn i barnehage. I: *Spesialpedagogikk 4 /2004* Oslo: Utdanningsforbundet. (s. 38-41)
- Folkman, M.L. & Svedin, E. (2004). *Barn som ikke leker – fra ensomhet til sosial lek*. Oslo: Pedagogisk Forum. (143 s.)
- Gerlach, C. (2007). Den menneskelige ontogeneses betydning for læring: hjernens utvikling. I: Schilhab, T.S.S. & Steffensen, B. (red.). *Nervepirrende pedagogikk. – en introduksjon til pedagogisk nevrovitenskap*. Oslo: Kommuneforlaget. (Kap. 4, s. 110-126)
- Gunnestad, A. (2010). International perspectives on child abuse and resilience. *Nordic Studies in Education*. Oslo: Universitetsforlaget. (s. 18-35)
- Killèn, K. (2007). *Barndommen varer i generasjoner*. Oslo: Komuneforlaget. (Del 1 s. 29-97)
- Kolle, T. (2012). Å retenke styrernes betydning i samarbeid om inkludering. I Arnesen, A-L. (red.) *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. Oslo: Universitetsforlaget (s. 191-210)
- Lyngseth, E. J. (2008). Erfaringer med bruk av TRAS i barnehagen. I *Norsk Pedagogisk Tidsskrift nr 5, 2008* (s. 352- 363)

- Moser, T. (2007). Kroppsforankret læring og aktivitet som pedagogiske begreper. I: Schilhab, T.S.S. & Steffensen, B. (red.). *Nervepirrende pedagogikk. – en introduksjon til pedagogisk nevrovitenskap*. Oslo: Kommuneforlaget. (kap. 6 s. 110-130)
- Nørby, S. (2007). Emosjoner og læring. I: Schilhab, T.S.S. & Steffensen, B. (red.). *Nervepirrende pedagogikk. – en introduksjon til pedagogisk nevrovitenskap*. Oslo: Kommuneforlaget. (Kap. 5, s. 85-109)
- Olsen, R.H. og Oltedal, S. (2007). Å skrive essay om egen yrkespraksis. I: Olsen, R.H. og Oltedal, S. *Blikk på praksis. Sosialarbeidere forteller fra yrkeslivet*. Oslo: Cappelen Norsk Forlag AS (s. 237-74)
- Ruud, E.B. (2012). Tidlig intervensjon når barn blir ekskludert fra lek i barnehagen. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademisk. (s. 612-625)
- Schultz, J-H. og Raundalen, M. (2008). Krisepedagogikk: Når krisen oppstår. I: Haugen, R. (red.) *Barn og unges læringsmiljø 3 – med vekt på sosiale og emosjonelle vansker*. Kristiansand: Høyskoleforlaget. s. 307-338
- Simonsen, E. (2012). Spesialpedagogisk profesjonsutøvelse i barnehagen. I Arnesen, A-L. (red.) *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. Oslo: Universitetsforlaget (s. 214-225)
- Solli, K-A. Og Andresen, R. (2012). "Alle skal bli sett og hørt". Barnehagepersonalets synspunkter på inkludering. I A-L Arnesen (red.) *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. Oslo: Universitetsforlaget (s. 170-189)
- Steffensen, B. & Schilhab, T.S.S. (2007). Fra hjerneforskning til pedagogisk praksis. I: Schilhab, T.S.S. & Steffensen, B. (red.). *Nervepirrende pedagogikk. – en introduksjon til pedagogisk nevrovitenskap*. Oslo: Kommuneforlaget. (Kap. 1, s. 13-30)
- Vedeler, L. (2007). *Sosial mestring i barnegrupper*. Oslo: Universitetsforlaget (157 s.)
- Vogt, A. (2008). Hvordan kartlegge når barn og unge antas å ha sosiale og emosjonelle vansker? I: Haugen, R. (red.) *Barn og unges læringsmiljø 3 – med vekt på sosiale og emosjonelle vansker*. Kristiansand: Høyskoleforlaget. (s. 339-386)

Tema 4:Samarbeid og forebygging

- Clausen, H. & Eck, O. (1996). Spesialpedagogisk arbeid i familier med funksjonshemmede barn. Oslo: Tano Forlag. (160 s.)
- Killèn, K. (2007). Barndommen varer i generasjoner. Oslo: Komuneforlaget. (Del 2, s. 99-222).
- Kinge, E. (2012). *Tverretattlig samarbeid omkring barn. En kilde til styrke og håp?* Oslo: Gyldendal akademisk (Kap. 1-8)

Med forbehold om endringer i pensum.

Offentlige dokument

- Barnekonvensjonen (1989): *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Barne- og familiedep. 1991 (Q-0648 B)
- Barne- og Familiedepartementet. *Mobbing i barnehagen Et hefte for deg som arbeider i barnehagen* Q-1067B
- Barne- og likestillingsdepartementet (2009). *Snakk med meg! En veileder om å snakke med barn i barnevernet*. Q-1156 B
- Econ-rapport (2008). *Tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen*. Rapport 2008-061. Oslo: Kunnskapsdepartementet

Helsedirektoratet (2007). *Veileder for individuell plan.*

Høigård, A., Mjør, I. og Hoel, T. (2009). Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Klar, Ferdig, Gå! Tyngre satsing på de små! Rapport fra arbeidsgruppe om kvalitet i barnehagesektoren. BDF, 2005.

Kunnskapsløftet: Læreplaner for gjennomgående fag i grunnskole og videregående opplæring. Oslo, Utdanningsdirektoratet 2005.

Lov om barnehager, Opplæringsloven, Lov om barn og foreldre, Lov om barneverntjenester, Lov om helsetjenesten i kommunene, Lov om offentlighet i forvaltningen, Lov om opplæring av barn, unge og voksne; Diskrimineringsloven.

Mørland, B. (red.) (2008). *Temahefte om barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen.* Kunnskapsdepartementet.

NOU 2009:41 *Kvalitet i barnehagen. Rett til læring.* Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Kunnskapsdepartementet. Oslo: Departementet 2011.

Sosial og helsedepartementet: *Fra bruker til borger. En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer.* NOU 2001:22

Sosial og Helsedirektoratet Barne- og Familiedepartementet (2003) *Seksuelle overgrep mot barn. En veileder for hjelpeapparatet.* IS-1060

St. meld. nr. 40 2001-2002 *Om barne- og ungdomsvernet*

St. meld. nr 16 2006-2007 ... *og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring.* Oslo: Kunnskapsdepartementet.

St. meld. Nr. 18. 2009 *Rett til læring.* Oslo: Kunnskapsdepartementet.

St. meld. Nr. 41. (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen.* Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Utdanningsdirektoratet (2009). *Spesialundervisning. Veileder til opplæringsloven og spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning.* Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Veileder, barne- og likestillingsdepartementet og kunnskapsdepartementet (2009) *Til barnets beste- samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten.*

Aktuelle fagtidsskrift, mm.:

Barn. Norsk senter for barneforskning

Din hørsel

Norsk Pedagogisk Tidsskrift

Psykologisk pedagogisk rådgivning

Scandinavian Journal of Educational Research

Spesialpedagogikk

www.barneombudet.no

www.idunn.no

www.regjeringen.no

www.skolepsykologi.dk

www.spesialpedagogikk.no

www.statped.no

www.tandf.co.uk

www.vfb.no